

40 let obchodníkem s poštovními známkami a znalcem (5)

Jak jsem zmínil už v úvodu tohoto vzpomínkového seriálu v loňském lednovém čísle *Filatelie*, prvního února roku 1984, byla to středa, jsem nastoupil do obchodně-výrobního oddělení Poštovní filatelistické služby, v tamním úřednickém žargonu nazývaného zkratkou „OVO“.

FRANTIŠEK BENEŠ

Zvítězil jsem totiž ve výběrovém řízení na místo vedoucího tohoto oddělení, což popravdě nebylo zase tak obtížné. Poté, co POFIS zveřejnil v novinách inzerát (kterého si povšimla moje maminka a upozornila mě na něj – víc o tom píšu v předloňském červnovém čísle na s. 46), přihlásili se mu jen dva zájemci. Vedle mě pán středních let, který otevřeně přiznal, že je fotograf a hledá místo, kde by měl volnou pracovní dobu a co nejvíc volného času... To asi nebyla moc vážná konkurence, a tak jsem postoupil do druhého kola. To spočívalo v pohovoru s čerstvým ekonomickým náměstkem podniku Josefem **Holým**, který se sám o známky nezajímal, a tak měl na papírku napsané dvě nebo tři otázky typu „Čemu se ve filatelii říká Velké prádlo?“. Jak jsem se později dozvěděl, připravil mu je Rudolf **Strnad**, působící v OVO jako pracující důchodce, o němž bude za chvíli ještě řeč. A nejenže připravil ty otázky, ale – i když jsme se zatím osobně neznali – taky se za mě trochu přimluvil, protože ho o to poprosil náš společný přítel Petr **Rott** (což jsem se dozvěděl až po letech). S tím jsem se znal už jako kluk z pražské burzy U Nováků, kde si mě povšiml a vzal tak trochu pod křídla, a díky tomu jsem měl příležitost pochytit od něj leccos z obchodních zvyklostí. Byl to velmi korektní obchodník se známkami, který se vyhýbal zdánlivě „výhodným“ (ve skutečnosti pochybným) nabídkám, a díky tomu měl bezvadnou pověst.¹⁾ Mnohé z toho, co jsem od něj odkoukal, jsem pak používal ve vlastní obchodní praxi.

V POFISu jsem se tedy stal vedoucím malého kolektivu, v němž jsem byl ve svých osmadvaceti letech zdaleka nejmladší. Než vzpomenu na tyhle i další kolegy, napřed malé ohlédnutí, jak to tehdy v ústředí Poštovní filatelistické služby vypadalo.

Na příkopě 13

Ústředí POFISu sídlilo v rozlehlém dvounárodním domě v centru Prahy, na jedné z hlavních tříd, v sousedství oblíbeného Gastronomu a přes ulici vedle známého Dětského domu. Výlohy a okna vedly do ulic Na příkopě, Havířské a Provaznické.

Dům – stejně jako „staroměstská“ část celé ulice – byl postaven na místě původních staroměstských hradeb, před nimiž byl vodní příkop (široký deset a hluboký osm metrů). Hradby a příkop byly zbudovány v polovině 13. století, svou opevňovací funkci však ztratily už počátkem 16. století, kdy došlo ke sloučení Starého a Nového Města pražského (Nové Město mělo vlastní hradby, které chránily i Staré Město). Staroměst-

ské hradby byly postupně bořeny a na jejich místě vznikaly pásy domů. Příkop byl zasypán o další čtvrt tisíciletí později, v roce 1760, a na jeho místě vznikla široká ulice. Kolem ní byly vysázeny stromy, a tak získala své první pojmenování *V alejích* a později *Ve starých alejích* (aby byla odlišena od podobně osázené ulice Ferdinandovy, dnešní Národní třídy). V polovině 19. století nesla název *Kolowratova*, podle nejvyššího pražského purkrabího a prvního rakouského ministerského předsedy Františka Kolowrata.²⁾ Název *Na příkopě* ulice získala kolem roku 1870.

To už zde dobrá tři desetiletí stál na křižovatce s ulicí Havířskou klasicistní dům postavený v roce 1839 podle plánů stavitele Johanna Nowotného. O dvě desetiletí později byl spojen se sousedním domem čp. 395 v Havířské, a zřejmě o něco později k nim byl připojen třetí dům vedoucí do ulice Provaznické (a díky tomu má dům tři křídla vedoucí do tří ulic, a dvě nároží). V historických análech je veden pod názvem *Dům U Čížků*, což snad odkazuje k příjmení některého z jeho prvních majitelů. Čistě klasicistní podoba, atraktivní rohové umístění a především relativní novost jej zřejmě uchránily od osudu většiny původních, ještě starších nízkých domů v ulici Na příkopě, které byly postupně zbořeny a koncem 19. století a počátkem (ale i v průběhu) století 20. nahrazeny mnohem vyššími novostavbami.

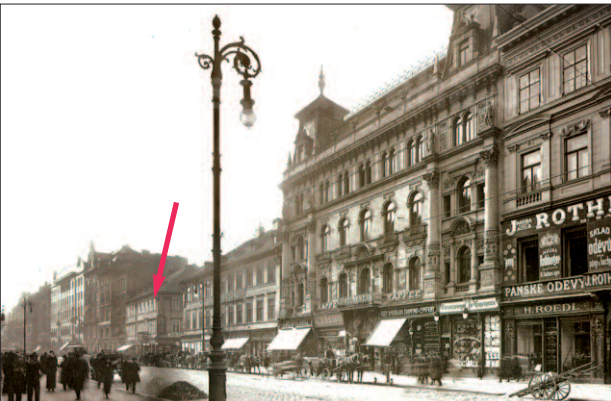

Historická pohlednice s fotografií z doby kolem roku 1892, ukazující ulici Na příkopě od křižovatky s Václavským náměstím. Většina původních nižších domů byla později zbořena a nahrazena honosnými paláci bank a dalšími moderními domy. Z nižší původní zástavby zůstal na (levé) staroměstské straně ulice dochován vlastně jen klasicistní dům označený šipkou, do nějž se o bezmála šest desetiletí později nastěhovalo ústředí POFISu. Vpravo je jeden ze tří původních novoměstských měšťanských domů, které byly počátkem 20. století zbořeny a dnes na jejich místě stojí palác Koruna.

¹⁾ Petr Rott se později obchodu se známkami věnoval i profesionálně jako spoluvlastník pražské prodejny *Alfafa* na Václavském náměstí.

O necelá dvě desetiletí později se (levá) staroměstská část ulice značně proměnila, namísto řady původních nízkých domů stojí honosné vysoké paláce.

Pohlednice ze stejné doby (kolem r. 1910), ale s pohledem z opačné strany – směrem k Václavskému náměstí. Posledními dvěma nízkými domy na staroměstské straně (nyní vpravo) jsou „POFIS“ (červená šipka) a přes ulici blíže k nám další klasicistní dům, zanedlouho zbořený, na jehož místě byla v roce 1929 vystavěna konstruktivistická budova Vzájemné pojišťovny, v roce 1950 přestavěná na Dětský dům.

V roce 1947 bylo v rohových prostorách přízemí domu Na příkopě 13 otevřeno zastoupení Britské informační služby, zařízení britského ministerstva zahraničí. „BIS“ si ve 40 zemích světa kladla za cíl propagovat britské hodnoty a zájmy.³⁾

Vedle ní v domě působilo zastoupení známého amerického výrobce šicích strojů Singer (kousek jeho vývěsního štítu je vidět vlevo na fotografii a svislá reklama je i na rohu domu).

Obě zastoupení tu ale působila jen krátce, protože už v roce 1950 se do budovy nastěhovala nově zřízená Poštovní filatelistická služba (v době – po sovětském vzoru – masově zaváděných zkratkách nazývaná POFIS), jejíž reprezentační prodejna byla otevřena právě v rohových prostorách dříve užívaných Britskou informační službou. O poštovní známky měla veřejnost veliký zájem, po celý den tu stávaly fronty koupěchtivých zákazníků. Dobře se dařilo i čtyřem desítkám dalších prodejen, které POFIS postupně otevřel v městech po celé republice. Přes nemalé tržby a zisky (prodávaly se zejména nové neupotřeбенé známky, které končily v albech a zásobnicích filatelistů, kteří za ně nečerpali poštovní služby), na údržbu a opravu svého sídla POFIS skoro nic nevynakládala – což tehdy nebylo žádnou výjimkou. Domy v centru Prahy byly čím dál omšelejší a před padajícími kusy omítky chodce mnohdy musely chránit dřevěné stříšky nad chodníky, jak vidíme vlevo na dobové fotografii.

Zastávka tramvaje před Dětským domem, vlevo chátrající budova POFISu s poškozenou střechou a nouzovým dřevěným „podloubím“.

Situace se na oko zlepšila až v polovině 80. let, kdy komunistický režim přikázal opravit alespoň fasády řady domů v centru. Šlo ale spíše o potěmkinovskou vesnici, protože se skutečným technickým stavem těch budov se ve většině případů neudělalo nic.

V roce 1985 přitom byl dům Na příkopě 13 prohlášen za národní kulturní památku. Zajímavým detailem v dochované dokumentaci je zjištění, že byl postaven na starších základech a že jsou pod ním dochovány gotické sklepy.

²⁾ V její polovině, vedle Dětského domu, dodnes stojí rozlehlý „obchodní a nájemní“ Kolowratský dům, který byl však postaven až v letech 1881-84.

³⁾ Dokonce se dochoval filmový záznam ze slavnostního otevření pražského zastoupení, který je možné zhlédnout na YouTube:

<https://www.youtube.com/watch?v=e7cDjaaOy7k>

6154/12 44431/A-2099 SUPPOP

Odbor kultury Národního výboru hlavního města Prahy

Č.j. kul/3-1471/87

Na příkopě 13

Posťovní filatelistická služba

Praha 1

Věc: Prohlášení objektu za nemovitou kulturní památku

Vyřizuje: JUDr. Kernerová

Odbor kultury Národního výboru hl.m.Prahy jako výkonný orgán státní památkové péče vydává po provedení správním řízení toto

Rozhodnutí

Objekt čp. 394, Příkopě 13/Havířská ul., Praha 1

je nemovitou kulturní památkou ve smyslu § 2 zákona č.22/1958 Sb. o kulturních památkách a zapisuje se do státního seznamu nemovitých kulturních památek

Odůvodnění:

Pražské střešnické státní památkové péče a ochrany přírody podala návrh, aby objekt uvedený ve výroku rozhodnutí byl v souladu s ustanovením § 2 zákona č. 22/1958 Sb. o kulturních památkách prohlášen za nemovitou kulturní památku a zapsán do státního seznamu nemovitých kulturních památek.

Objekt čp. 394, Příkopě 13/Havířská ul., Praha 1

je z hlediska památkové péče cenným dokladem historického vývoje hl.města Prahy, jeho uměleckých a architektonických hodnot.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat odvolání k ministerstvu kultury ČSR do patnácti dnů ode dne doručení podání u odboru kultury Národního výboru hlavního města Prahy ve smyslu § 54 odst. 1 a 2 § 58 odst. 3 zákona č.71/1967 Sb. o správním řízení.

A-10

Richard Rossypal
vedoucí odboru kultury NVP

Za správnost: Kernerová

1-14. karta 26/10/87

Ke skutečnému zlepšení stavu domu došlo až po roce 1989, kdy prošel kompletní rekonstrukcí. To už v něm ale POFIS nesídlil – počátkem 90. let byl podnik prodán v aukci v rámci velké privatizace a z domu Na příkopě 13 se odstěhoval.

Rekonstrukce proběhla podle projektu architektonické kanceláře Petra Franty, a to velmi úspěšně. Do domu se nastěhovaly významné obchodní firmy, do původních prostor POFISu v přízemí a v 1. patře dokonce pobočka tehdy světoznámé gastronomické

firmy Planet Hollywood, provozující sto restaurací ve 30 zemích. Na otevření té pražské v roce 1996 přijely světové filmové hvězdy Arnold Schwarzenegger, Bruce Willis (na obrázku) a Sylvester Stallone.

Zájem veřejnosti byl velký, ale ceny za jídlo a pití byly zřejmě o dost vyšší, než kolik český trh snesl, a tak se atraktivní restaurace na hlavní pražské třídě udržela jen něco přes dva roky. Dnes jsou tu v přízemí prodejny oblečení světových značek a ve zbytku domu je hotel.

Zdeněk Prokop (85 a 70)

Dvoji výročí služebné nejstaršího českého obchodníka s poštovními známkami

Muž, o kterém vám chci dnes vyprávět, se narodil za vlády císaře Františka Josefa I., na samém počátku první světové války. Od deseti let sbíral známky, ve třinácti začal chodit do filatelistického klubu, v patnácti, kdy se stal členem Společnosti českých filatelů, začal se známkami obchodovat a obchodu s nimi pak zasvětil celý svůj život. Procestoval přitom svět, naučil se čtyřem cizím jazykům, byl při zrodu Pofisu a Artie, setkal se a spolupracoval s legendami naší světové filatelie. Letos oslavil své pětadesáté a současně i sedmdesáté let své obchodní činnosti v oboru filatelie. Služebné nejstarší (a dodnes aktivně činný) český obchodník s poštovními známkami, můj starší kolega a přítel, a především mimořádně slušný člověk - pan Zdeněk Prokop.

FRANTIŠEK BENEŠ

Bakov

Zdeněk Prokop se narodil 4. září 1914 v Bakově nad Jizerou, městečku ležícím pobíží Mladé Boleslavi. Pro svůj příchod na svět si nevybral zrovna nejvýhodnější dobu - začínala první světová válka, které se později dostalo přívalské první, a počáteční nastěhání - utlučením je čepicemal - postupně dozrvalo a vysvětloval ho strach, zima a hlad. Bakov však v počátku té vřavy dál žil svým klidným životem. Bylo to město rákosové výroby a snad v každé domácnosti alespoň jeden den rodiny z něj plnil tašky sístevce. Pro rákos bakovští jezdili vždycky na podzim do jižních Čech, tam si ho na rybnících sami žnili a doma pak sušili.

Měšťácký jednatelství dům na osmálek bakovským náměstí, s číslem popisným 60, ve kterém se Zdeněk narodil, patřil babičce z mamčiny strany. Ještě dnes je na něm velký starobylý nápis - Rudolf Kultrník, levně zboží z dovozu. Nahoře, v prvním patře, bydlela babička s rodinou malého Zdeněka, v přízemí měl styk Rudolf kram s potravinnami a současně i vývoz rákosového zboží. Obchodem se mamčinka rodina zabývala po generace, tradice rodinné limy na vývoz rákosového zboží doslova do celého světa sahá až do třetí čtvrtiny minulého století, kdy ji založil Zdeněkův dědeček. Po jeho předčasně smrti ji vedla babička Anna, po ní pak styk Rudolf, mamčinka bratr.

Obchod s sebou samozřejmě přinášel i velké množství korespondence, obálky a dopisnice z celého světa se u Kultrníků do už minulého století po desítky let ukládaly do beden na půdu. Zdeněk ve svých deseti letech u nich trval dlouhé hodiny, vybíral cizoprávně obálky a odlepoval si z nich známky. Je ironií osudy, že když styk v roce 1971 zemřel, daly jeho dcery několik takových beden z neznalosti do sběru. A to měly v rodině jednoho z mála tehdejších oficiálních obchodníků v oboru filatelie! Inu, tak to prostě v životě někdy chodí. Po létech se v dřevinné náhodou našly alespoň dvě stovky dopisnic z Podkarpatské Rusi, kam se rákosové zboží za Rakouska a první republiky hodně posílalo.

Zdeněkův dědeček z otcovy strany byl ševcem v Jičíně. Byl vdovec a staral se o tři děti - dvě dcery a chlapce. Brzy zemřel a dětem po něm zůstal domek. Tatínek, Josef Prokop, který se narodil v roce 1881, se vy-

1984

V roce 1984, když jsem se stal pracovníkem POFISu, jsem znal především jeho přízemní velkou rohovou prodejnu, ve které bývalo od rána do večera živo. Zájem kupujících byl tak velký, že jsem se ve Filatelii z padesátých let dočetl, že sběratelé dokonce požadovali, aby bylo otevřeno už od pěti hodin ráno, aby si cestou do práce mohli nakoupit i pracovníci první směny! Zda k tomu došlo nevím, za mě ale tak brzo rozhodně neotevírali.

Dům tehdy POFIS neobýval sám. Do ulice Na příkopě měla velkou prodejnu Oční optika a prodávaly se tu i fotoaparáty. Za rohem bylo velké kožešnictví a na rohu trafika, kam jsem si chodil kupovat časopisy - vedli tu pro mě i Filatelii.

Podívejme se teď, jak to zde před čtyřmi desetiletími vypadalo. Hlavní vchod do domu byl z ulice Na příkopě, za ním byla delší chodba a na jejím konci vchod do skladu „P“, který vedla Božena **Valentová**. S tím jsem měl společného jen málo - vlastně skoro nic, a tak teď v paměti pracně lovím, jak to tam vypadalo a kdo tam ještě pracoval. Vzpomínám na paní **Doležalovou** (nebo Dvořákovou?), jejíž snacha pracovala u přepážky na Hlavní poště (možná to byla přepážka POFISu?), která v pětáctičetí byla už babičkou. Pak tam byla paní **Elpida**, původem snad Řekyně.⁴⁾ Sklad „P“ zabíral střední část domu a světlo sem dopadalo z pro-

⁴⁾ Když to teď píšu lituju, že jsem si poznámky nedělal dřív, protože po čtyřech desetiletích mnohé vzpomínky vybledly a leckterá jména se mi vytratila z hlavy. A tak se o Poštovní filatelistické službě a lidech, kteří tu pracovali, i o těch, s nimiž jsem se tu setkával jako se zákazníky, pokusím zachytit alespoň to, co mi utkvělo a co by jinak nejspíš zmizelo v běhu času...

skleného stropu. Historicky totiž šlo o tři propojené domy, uprostřed se zastřešeným nádvořím. To bylo ve vyšších patrech obklopeno pavlačí, z níž se vcházelo do jednotlivých místností a částí domu. Sklad „P“ vedl pomocný materiál, například obaly, a pro celý podnik zajišťoval přijímání a odesílání pošty. Největší poštovní styk probíhal s podnikovými prodejny, jichž byly po celé republice více než čtyři desítky. V „P“ pro ně od jiných skladů v budově převzali objednané zboží, zabalili je tu, vypravili, a podnikové auto pak zásilky odvezlo na poštu nebo rozvezlo přímo na prodejny.

ARTIA

Se vchodem do skladu „P“ sousedily schody do 1. patra. Tam, vpravo od schodiště, sídlilo v několika kancelářích samostatné oddělení filatelie (a později i numismatiky) podniku zahraničního obchodu Artia, jehož ředitelství bylo v ulici Ve smečkách (tu filatelisté dobře znali, protože se tu jednou týdně, tuším v úterý, konala v dietní jídelně jedna z pražských filatelistických burz - taky jsem na ni jako mladý filatelista chodíval).

V Artii pracoval Zdeněk **Prokop**, doyen oficiálních obchodníků se známkami, který tu byl kdysi vedoucím, ale za mne už jen „prduchem“ (jak se v dobách nejrůznějších zkratkou říkalo), neboli pracujícím důchodem. Hrál v počátcích mé dráhy profesionálního obchodníka s poštovními známkami velkou roli, byl mi doslova starším přítelem a mnohé jsem se od něj naučil. O jeho pozoruhodném životě, započatém ještě za Rakousko-Uherska, jsem před více než čtvrt stoletím napsal obsáhlý životopisný článek, k němuž se rád čas od času vracím. Jde o tak poutavé osudy, že jsem se rozhodl připomenout ho na následujících stránkách i vám (byť pro úsporu místa ve zmenšeném formátu).

POKRAČOVÁNÍ

učil materialistou, a když byl v roce 1907 na praxi v Dražďanech, sestry bez jeho vědomí domek narychno prodaly a s penězi utěly s bratrancem a jeho dvěma syny do Argentiny. Tatínkovi nic nedaly a on nich přes patnáct let nic nevěděl. Teprve když od nich v roce 1924 jeden kraljan přivezl dopis, se tatínek dověděl, že se v Argentíně usadily, ale moci dobře se jim nedálo. Zdeněk si pak s nimi až do šedesátých let dopisoval, ale to už jim musel psát španělsky, protože český už moc dobře neuměl. Na sklonku první světové publiky ho dokonce do Argentiny zavaly, aby se tak vyhnul hroziící válce, ale on měl tehdy jiné životní plány. Argentina i válka se mu zdály daleko, raději nejel nikam.

Až do roku 1910 tatínek pracoval jako asistent drogerie, jak se tehdy vznesené říkalo obchodnímu příručím, potom si našel místo ve státních službách u finanční stráže (dnes bychom řekli u pohraniční stráže a celníku), později pak jako revident důchodkové kontroly (ten-ku) a zařazení do finanční stráže. Tatínek se zabýval vybíráním daní například z masa, tabáku a lihovin. Aby nemusel na frontu, raději se v roce 1914 přivrátil (jako vyučený drogist ještě věděl, jak na 1914 přivrátil) do vlasti a celou první světovou válku zůstal ve službě u finanční stráže.

Rodiče se seznámili v roce 1912, na inzerát, o rok později se vzali a v dalším roce se jim narodil první syn, Zdeněk, o šest let později druhý syn, Lumír. Maminka Anna, která se narodila v roce 1889, byla v domácnosti, rodinné nadání pro obchod však přenesla na oba své syny. I Lumír, v mládí nadšený skaut a za druhé světové války příslušník protektorátního vládního vojska v Itálii (tady se seznámil s několika italskými partyzány a s některými z nich se do dnes navštěvuje), byl po osvobození postupně národním správcem velkoobchodu v Dědině a potom dlouhá léta náměstkem v obchodních domech v Ústí nad Labem a v Praze.

V Bakově Zdeněkova rodina prožila roky první světové války a začala i u vznik samostatného Československa. A i když se později odstěhovali, do bakovského domu se Zdeněk alespoň na část prázdnin vracel ještě do svých dvaceti let.

¹⁾ Pan Prokop se o tom dozvěděl náhodou, když v sedmdesátých letech z tehdejšího Pofisu k němu nabídl velkou partii celá letecká adresa jeho dědečkovi a strýci, které partii získal ze sběru.